

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ КИЖИЗИДИЛГЕНИН ШКОЛАЗЫ

Партиянын XXII съездинин, Топ Комитеттин октябрь, ноябрь болжол март пленумдарынын соонда партия эге организациаларынын ролу болжол дайынчы аргалык бедел. Ажыл-агый, култура тургузуушкунунга партиянын уурдугуна ийгирилгелер партиянын шийитирлеринге партия эге организациалары шийитирлери ролу ойнаар хулаагелер. Ол соругаларын чедишкенин шийитирлеринге организациалар хейирлеринин бирээ — партия хурадалары болур.

«Партия эге организациаларын дээри органы болза айда бирден аэвэл эвес чымдарлар партия хурадалары болур» деп, СЭКП-нин Уставында бижээ. Эге организациалар амыдыралында болжол ажыл-чорудаларында кол болжол эң-не чутула айтырларын коммунистер боттарынын нийти хурадаларына шийитирлер турар. Четпестерин илердеринин, соругаларына тодаралын айтырынын, шүтүмчүлүд болжол бот-шүтүмчүлүд калбартырынын аргалык-биле эң-не кижизидилген салдарын коммунистер бурунуге партия хурадалары чедирип турар. Партия хурадалы ынчангаш коммунистерни кижизидеринин школаны деп адап турары база-ла таварылга эвес.

Коммунистер буруу бодунун бодаларын, савалдарын партия хурадалына хостуу-биле чутулаалар. Оларнын ажылга дуржулгазы, аргалык маңаа илерээр. Партия хурадалы бүгү коммунистерин чалгыс аай дайынчы байдалга сыйып каттыштырарын күчүлүг чепсээ.

Кайда-ла партия хурадалы үр үзүлгелеринин болуп азы ай-айы-биле, квартал-кварталы-биле болбай турар болду, ында партиянын принципалдык болжол негедилер чорук кошкан турар дээрин амыдырал бадыткап. Партия хурадалары ай санында-ла болуп турар черлерде партия организациаларын ажыл-чорудалары диир, амыдыралчы болуп, коммунистерин илелкейлиг болжол чалгыс аай организациалар чорук күштелип турар.

Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозун чиккеке алымы. Мында партия хурадалары үргүлүп болуп, амыдыралчы партияны уурдугуна, кижизидилген азы-бүрү солун айтырларын чутулааларын чачыл аптарган. Парторганиза-ция секретары уш С. Кузур коммунистерин дааскан ажил дээш хурадаларын онза күштелип чоруткан. Ынчангаш коммунистерин арамында кезеде-ле мурунку одурга туржунуң үлгөр-чижээл көргү-

зуп турарлар ында хой. Коммунистер Тас-оол, оон кадайы эш Биче-кара олар сүт-бараан фермазынга ажил-даар күзелин илереткен. Колхозтун баштаар чери болжол партия органи-зациалары оларнын күзелин хандыган. Дөргүн сүт-бараан фермазынга оларнын турганны соонда, партия болжол тургустунган болжол ук фер-маны муракчыларын одурууга чедирген.

Ол-ла районун «Чыраа-Бажы» колхозунун партия организациалар коммунистерин күжүн колхоз боду-ругуна ханымсалгалыг участо-тарында таарыштыр тургускан. Оларнын авангарды ролуң дуга-йында айтырып партия хурадалына үргүлүч чутулаажыр. Шык-Бажы сүт-бараан фермазында коммунистер Хомушук Куискаал партия болжол-организациалары хулаагелерин эки күүстештишкан, боду колхоз бодуру-гезинин муракчызы болуп, хуу-да үлгөр-чижээл-биле ферма ажил-дакчыларын адептип, бодун ферманы коммунистер күш-ажылдык коллек-тив деп ат дээш демиселче кириген.

Танды районун «Межегей» сов-хозунун «Коммунизм» хереди колхозунун партия организациаларын (секретары аштар А. Дежнев, Х. Аракчаа) ажылга база-ла өккөжип турар. Кызылдын курбан-кызынын партия организациаларын нийти хурадаларыга комсомолчуларын болжол аныктарын коммунистер кижизидилген, күш-ажылдык коммунистер эу-биле көөрүнүн, кы-зыл бодун ажилын экижидеринин дугайында болжол эске-даа солун айтырларын чутулаашкан. Партия хурадалары чокта коллективтиг уу-дуга чок, боду партиянын амыды-рал чок деп чүвени бодар херек.

Бо дугайын херекке албайн, пар-тия хурадаларын кижизидилген ролун чедир үнелерин турар партор-ганизациаларын дугайын чутулаа-жымы. «Тыла тулуг» трезинин, Ке-дээ ажил-агый министрствозунун, амыдырал хандырыга эргелелдинин, статистика эргелелдинин, республи-канын Дээди судунун, Садым минис-терствозунун партия эге органи-зациалары сес-тос айлар иштинде чү-ге 2—3 партия хурадалары чыгыл-дырылаан. Отчеттук үенин дургу-зунда Бич-Хем районун 18 партия эге организациаларын 12-инде чүгге 1—2 партия хурадалары бол-гулаан. Тожу районда байдал база-ла оон дээредес.

Чамдык колхозтарын болжол сов-хозтарын партия комитеттери комму-нистеринин нийти хурадаларын

чымдарын шүүт соксалып алган турар фактылар бар. Уу-дуга-Хем ра-йонун «Найырал» колхозунун ний-ти партия хурадалы отчет-сонгудалыг хураал соонда чалгыс-даа катал болуп көрбөз. Коммунистеринин нийти дур-жулгазын, коллективтиг күжениш-кинни каттыштырарын шак ынчаар үнелерин турар чоруктар-биле СЭКП-нин Уу-дуга-Хем райкому чер-де канчал эштежип турары! Совет-тун коммунистеринин нийти хура-даларын оода квартал санында бир удаа чымдарып турар аргалар турган ийик. Ажыл-агыйнын, парторганиза-циянын амыдыралында коммунистер-тин шийитирлерин, чутулаажыр эр-гедек чутула айтырлар хой.

Партия хурадаларына кижизидил-ген, мораль темаларын айтыр-ларын чутулаашкан турар хому-данчыг. Ылаңгыя авторстичи пар-тия организациалары (секретары эш Ли) партияны тема айтырларын чутулаажыр сонугуравайн келген.

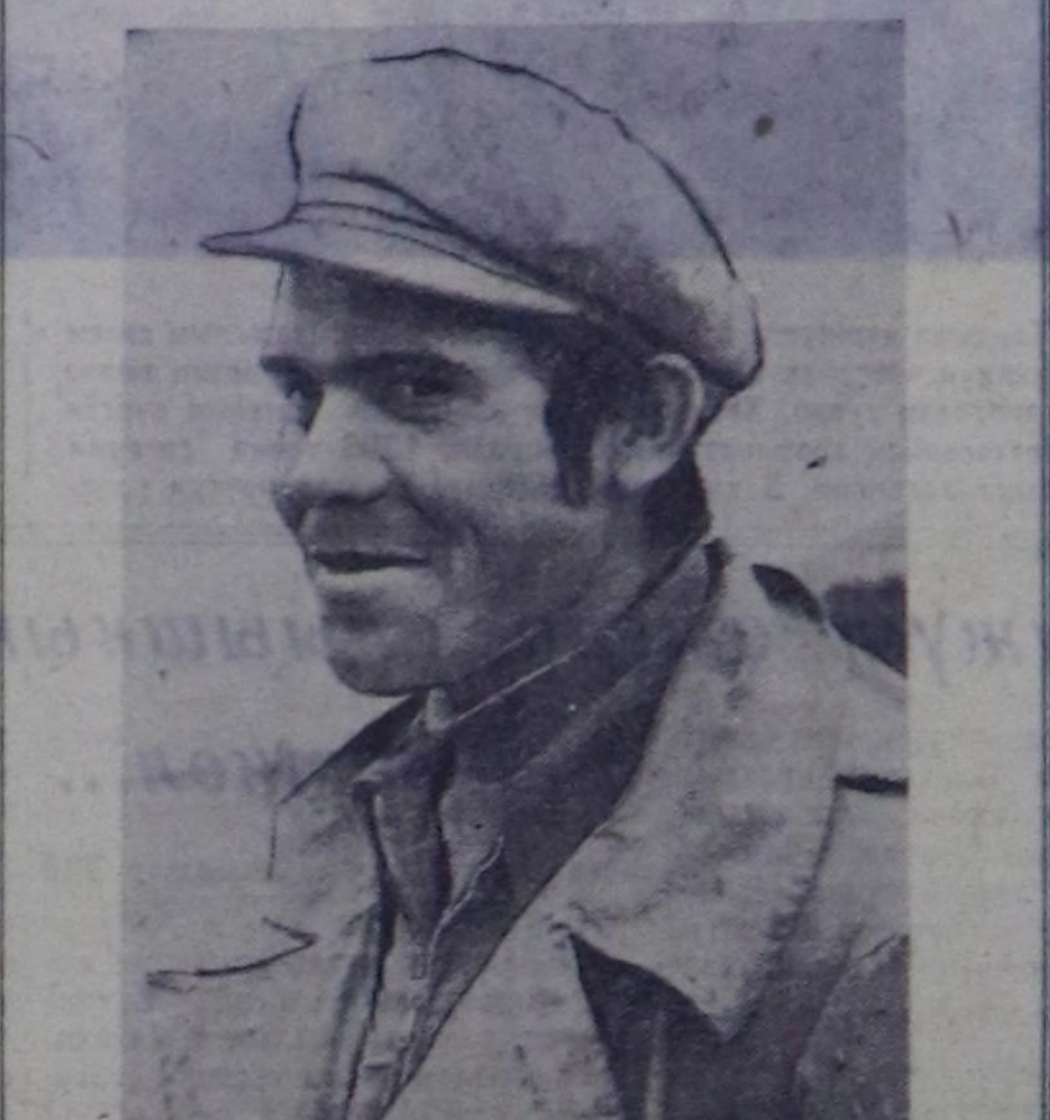
Албан черлеринин партия органи-зациалары апарат-биле ажилды эки-жидеринге уу-дуга ойнаар ужу-рут. Боттарынын ол хулаагелерин ба-тай күүседип, партия хурадаларын бе-зин чымдарып турар парторганиза-циялар Кызыл хоорайнын албан черлеринде хой болуп турарын СЭКП обкомунун чоктаа чоруткан хы-налдары илереткен.

Бо чылдың август, сентябрь айла-рында партия эге организациаларынын отчет-сонгудалыг хурадалары болуп эрткилээр. Ол хурадаларын баш бурунгаар эки белеткелиг эрткире-рин организациалары СЭКП райкомна-рын, парторганиза-циялар болжол бригадалар, салбырлар партия эге органи-зациаларын дорт хулаагелер.

Эртен чылын болгулаан отчет-сонгудалыг хурадаларын шийитир-леринин база коммунистеринин ол хурадаларга шүтүмчүлүд савалдары-нын күүселелеринин дугайын эге организациаларын бюролары, секре-тарлары коммунистерге тодаргай илеткен бээр ужурут.

Моон сонгаар партия хурадалары-нын ролун улам бедик көдүрери, аяа партияны амыдыралдык кол ай-тырларын үргүлүч чутулаажырны организациалары, шүтүмчүлүд бол-жал бот-шүтүмчүлүд калбартыры, илерет чептестери чылдары тала-зы-биле херек кырында органиакчы ажилдарын күштедирери чүгүз.

Т. ШИТОВА,
СЭКП обкомунун партия
укудунун болжол статистика
секторунун эргелелчин.

Ак-Довурак—Абза аразында авто-мобиль оруу улам-на узар бар чыдар. Ооң чамдык кезиң хун хереленге кылаң-нып чыдар кылдыр асфальтлап каан, ту-дуг материалдары сөөрткен машиналар олак караңдыр турарлар. Самосвал чо-лаачызы Игорь Голубцов (бирги чурук-та) биле орук мастер Валентин Мар-тинов (ийги чурукта) олар Саянның мөң-ге доң чери эризин дээш, орук кылдыр чер-ниң кырын сүре иттирип каапканнар. Ол анык тускай эртемчилер чурттуң чуула оруунун эң-не мурунку одурунда чоруп турарлар.

В. АНАНИН.
Фото авторнуу.

СЭТА-НЫН МЕДЕГЛЕЛИ

Американын Каттышкан Штаттарынын вьетнам улуска уу-дуга агрессияны калбарты-рыңа уталанган чад базмынын дугайын со-вет кижилер хань килеңчээшкн-биле дып-нал билген. Муруну Вьетнамче немей 50 муң америк солдаттарын чорудар деп ший-тирлээр. Бодунуң хосталгалы болжол ха-маарышпас чорук дээш вьетнам улустуң маадырлыг демиселге оон тура-соруун сый шаварин оралдажып турар америк им-периализминин бо дээрге чад ончук-чөпгө-зи-дир.

АКШ-тың казаанын Вьетнамда дайынны улам күштелдеринче, Инди-кыдатта бо-гаш Муруну-Чөөн Азияда байдалы улам уу-дуга-биле чидилгендеринче уталанган хе-мечтерин шийтирлери буруу шаап, Вьетна-мын Демократтыг Республиказынн казаа бо чылдың август 2-де медегеле чарлап ундурген. «Америк империалистер болза боттарынын аштырышкынынын орун тургузар, бергедээшкенин байдалаан уш-тунуп алыр, база Муруну Вьетнамда чалча-чазактың болжол армияның буурап ба-дышкынын бодурубас деп идееге са-гын, дайын чорудалары калбартыры-ныц политиканы ажылай берген» деп, ВДР-ниң казаанын медегелелинде чутулаал турар.

Бодунуң төрөн чуртунуң хосталгалынын болжол хамаарышпас чорунуң мурунда америк агрессорларга болжол оларнын сай-гончу чалчаларына уу-дуга долу тилеге-ге чедир демисиж деп вьетнам улустуң бы-жы шийтирлеринин дугайын Вьетнамның Демократтыг Республиказынн казаа ме-дегелеп турар. Оон-биле кады Вьетнамын Демократтыг Республиказынн казаа 1954 чылдың Женева дугуржулгаларын шыңгы күүселдеринге үндээлээр, Вьетнамга таарыштыр шийтирлериңинин орун айттып турар.

Акы-дуңма эп-сеткиа каттыштырылган-ныц болжол пролетары интернациона-лизминин принциптеринге шыңгы Совет Эи-лел америк империализминин агрессия-ныц уу-дуга вьетнам улустуң чөптүг демисел-ини талазында быжык-биле туржуп турар.

Вьетнамын Демократтыг Республика-зынн казаанын медегелелин совет улус де-ленип турар болжол АКШ-тың казаанын вьет-нам улуска уу-дуга чоруткан агрессия-ныц чад базмын шийтирлери буруу шаап турар. Америк агрессияны ойтур шаваара, акы-дуңма социализм чурттуң—Вьетна-мын Демократтыг Республиказынн—кам-галаныр аргазын быжыккаларын эргедек чутулаа бүгү-ле дузалачыны Совет Эилел көргүзүп келген болжол моон сонгаар-даа көргүзүр апаар. Ол дузалачынын түнел-лерин америк халдакчылар ам безин көрүп турарлар.

Сонгу-даа, Муруну-даа чүкте вьетнам улустуң эрес-маадырлар демисел акы-дуңма эске-даа чурттарың бүгү депши-галыг кижизидилген улус-на өзүп олар деткимчезин ажиллап турар. Шыныг херек дээш тулчуп турар улусту чачырып ап болжол деп чүвени ол демисел бүгү де-деейге бузуредип көргүскен. Вьетнамга чепсестик күштерин канчалдыр-даа немей өстүрери вьетнам улустуң тура-соруун сы-гар дээр Каттышкан Штаттарга дузалап шыдаас.

Америк агрессорлар боттарынын сарыл чок үлгелерин чаап-чачырынга «тай-бың» чугалажышкылар дугайын ийи арынын чутулаал турар. Бир эвес АКШ вьетнамга айтырып тайбың арга-биле таарыштыр шийтирлериңин чутул дугайын чутулааларын шыңгы-биле херекке азырын күзээр чүге болза, ол состерин тодаргай херектер-биле быжыклар болжол вьетнам улуска уу-дуга агрессияны доп-дораан сок-садыр херек. Ынчаарга ам АКШ-тың чачы-рыкчы болуктери Вьетнамга тайбыңны доктаадып тургузарынга канчал-даа чоок-шулашпас хемчеглерин алышпаан, херекти чорудаларын ханьдаларыңа апар чыдар-дыр. АКШ-тың агрессия уламышкыны-нын үргүлүделеринин сөөлүг херечизи бо-ла Вьетнамда дайыма дозвеледери 1,7 милларда долларга көүдөйдү дугайында америк чазактың негелелерин бодуп турар.

Вьетнам айтырып вьетнам улустуң эрес-ажыктарына, тайбыңны эрге-ажык-тарына таарыштыр харын ВДР-ниң каза-ныц бо чылдың апрель 8-те болжол Муру-нуу Вьетнамын хостарынын Национал фронтунуң бо чылдың март 22-де тайы-лап ундурген программаның үндээлээр, 1954 чылдың Женева дугуржулгаларын шыңгы сагырынын аргазы-биле шийтирлери болур. Американын Каттыш-кан Штаттары Вьетнамын Демократтыг Республиказынн деисеэрин араатанжып эу-биле бомбалап турар чоруктары сок-садыр, Муруну Вьетнамда агрессия дайын-ны соксадыр болжол бодунуң шеригери боо-чепсээ-биле кады оортан ундуртп алыр ужурут. Бодунуң салым-чолун вьетнам улус боду шийтирлери.

АКШ-тың чазаның чад базмынын Вьетнамга дайынны калбартырыңа апар чылдар агрессия чугалажып кылдыр Совет Эилелдинин уу-дуга болуктеринде ынчал-дур үнелер турарын медегелери-биле СЭТА төлөөлөстүрген. АКШ-тың политика-ны тодаралып турар күрүн ажилдакчылар америк агрессия кеземче чок арпас ужу-рут дээрзин ылап билги алыр херек. Ол аг-рессия улам-на өзүп турар ойтур шавыш-кынын ханьктарын болжол кедизинде бар-гаш, чүдөк-бузар аштырышкыны тавар-жыр дээрли-де чутулажык. Вьетнам улустуң чөптүг херээ тилеп үнэр.

Профэвилелдерин чайгы VIII Бүгү-эвилел спартакиадазынын киржикичилеринге

Эржим өңүктөр!
Спорт уу-дуга байырлаа—профэвилелдеринин чайгы VIII Бүгү-эвилел спартакиа-дазынын ажитылыгына хой болжол Бүгү-эвилелди Аныктарын Ленинчи Ком-мунист Эвилелдин Топ Комитети силерге маңг байыр чедирип тур.

Профэвилелдеринин спартакиадазы — бистин чуртувуста эң-не массалыг спорт-чу хемчеглерин бираа. Бистин Төрөн чуртувустун пайыскалы маадыр-хоорай Москвага шүгүлө маргыдаларга боттарынын республиказын болжол эки-тура спорт нийтилерин алдарын камгалаар эрге дээш миллион-миллион спортчулар демисел-кен. Аларгаан мастерлар-биле кады мүн-мүн анык спортчулар демиселкен, оларга спартакиадазынн старттары спортчу мергежида сайыраңгайдыларын чад чадзын болган.

Спартакиадазын киржикичилер совет спорттун алдарын улагаттырып, бистин Ада-чуртувустуң тууга спортчу олимпийдин кырынга бедик кишиниң тургуз дээш бүгү-ле чүдүдери кылдыр дээринге ВЛКСМ Топ Комитети бузуредип.

Аас-кежиктиг старттарын, чад-чаа тилелелерин болжол рекордтарын, бистин анык Төрөн чуртувустун алдары дээш күш-ажылга болжол өөрдилеге чедишкени-нерин силерге күзеп тур бис, өңүктөр!
БҮГҮ-ЭВИЛЕДИН АНЫКТАРЫНЫН ЛЕНИНЧИ КОММУНИСТИГ ЭВИЛЕДИН ТӨП КОМИТЕДИ.

Чүткүл-биле ажилдаар

«Тес-Хем» совхозтун Берт-Дог сал-бырда херээженер чөвүлели, сал-бырда партия эге организациаларын уурдугуна-биле херээженер орту-эунга эвээш эвес ажилдарын чорудуп келген. Чартык чылдың дургузунда херээженер чөвүлелин хураалын үш удаа, суурда болжол мал ажил-даа херээженеринин хураалын беш удаа кылды, аяа суур чагайжы-дылгазы болжол ажи-толку комму-нистериниң боттарынын чутулааш-кан. Чүгге херээженеринин киржил-гези-биле суур чагайжыдылгазын, хоу тургаларын, хойжу бригадалар төлтерин арыглап чутулаашыга болжол хой кыргылдыгыга тос удаа беш ажилын организациалар чоруткан. Салбырда 190 ажит херээженер

ажыл-агыйнын азы-бүрү адырла-рында ажиллап турарлар. Чазын маалдык массалыг оодаашкынынын үзүлгө суурнуң 32 херээженери боттарынын күзели-биле малчынарга дузалажып, сакмашкыктер М. Арак-чаа, Х. Кара-кыс, М. Чинчир-маа, Ч. Билээз болжол эске-даа 100—170 чедир хурааларын аорук-турган. Мал ажилдаа хой чылдар-да кызымаккай, ак сеткилди ажил-дап турар Т. Таңдаш-кара, Ю. Су-дун база эске ажилдарга К. Коңгар, А. Шалык, Ч. Суваң, повар Л. Чоо-дун ышкаш дык хой муракчыларын адап болур. Бо хувиерде херээжен-ериниң үш эвеналарын ситен белетке-линде ажиллап турар.

Херээженер чөвүлелинн органы «Иениң үш» деп хана солунуң ай са-нында ундуртп, чөвүлелди кижизит-кери Т. Чаңмаа, М. Кыстай, С. До-

лума олар күш-ажылга болжол хой-ниңинин ажилдарына херээженер-ин эвилелдеп, сорул кириер талазы-биле багай эвес ажиллап келгенер.

Бистин ажилчыста чедишкенин бар-дыр. Ынчал-даа четпестерин мыттааппы барып болжол. Херээжен-еринин политиктиг билин бедилтеп, оларын күш-ажылга, хой-ниңинин ажилдарына ам-даа эчизинге чедир хаара тутайн тургузылаан, арага-га хандышкы И. Сыдам-оол, Ч. Лаңы ышкаш кижилер бары хо-мудуңгыр. Моон сонгаар херээжене чонун илелкейин, күзөл-соруун, чүт-күлүн улам көдүрүп, өөрдилге-кижи-зидилгелер, култура-массалык ажил-дарын экижидери херээженер чөвү-линен негеттинип турар.

З. МИНЧЕЯММА,
херээженер чөвүлелинн даргыз.

Революциянын теориязын улул салышкын

(«Демократтыг революция социал-демократтарның ийи тактиказы» деп номнуң үгенинде бээр 60 чыл боланынга)

Россияга динирип үгөн револю-тут чанькытты дааштаашкыларын 1905 чылдын январын төүтүндө ычарада В. И. Ленинниң чурттал тургалы Женевага чед берген. Эми-грация Ленин-биле кады турган бүгү болжолчериң революция ам безин эгелен деп меделер база тур-кан турган чүве» деп, Н. Б. Кру-тская сактып бижээ. Буржуа-поме-шкнич дардалдын кыскажына кыс-тырып, хой чылдарда кагылдап кел-ген чурттуң кырынга шынал-ла чад үениң халазы херелелер келген, улусчу күчүгүз шимчээшкн рево-люсч уу-дуга шугураңче шилчий бер-ген.

Ирак черде эмиграцияга чурттар уу-дуга таварышкан Ленин болжол-шкынарнын чорудулазын кичөөнгей-лиг жайгаарал, бодунун соругаларын тодаргай билер чорук-биле база хааньны кызыгаар чок эу-чуртунуң-га уу-дуга калбарган тулчушкынарга марксист дайынчы тактика-биле партиянын чепселер турган. Ленин-ниң «Демократтыг революцияга со-циал-демократиянын ийи тактиказы» деп шылааргай ажылы 1905 чыл-дың август 9-та Женевага парлатты-ыл үгөн. Ол номунга В. И. Ленин империализм үзүлгө буржуа-демо-краттыг революциянын онзагый чүдүлдеринин база оон шимчедикти күштеринин болжол перспективаларын дугайында айтырып марк-сизмиз төгүтүлгө бир-ле дугаарын-да ажилдап кылган болжол шаг-үе-

ниң шыладаларын эртем, марксист-ленинчи партияларын тактиканы ар-сеналында кезеде кирген чад так-тиканың лозундарын илдип ундурген.

РСДАП-нын III съездинин болжол меншениктеринин Женева кон-ференциянын тактиканы шийтир-леринин анализ ол ленинчи номнуң үгенинде салдыган. Чангыс ол-да үеде чыгышан, большевиктер биле меншениктер демократтыг револю-цияга партиянык болжол пролетари-аттын барыдаалар шугуун азы-бүрү кылдыр тодаратканыр: боль-шевиктер дайынчы, шаап халдакчы, боту-дур революсч тактиканы, а мен-шениктер мөөрөңгү, чөпсөөржикчи, оппортунисттиг тактиканы шийип а-ган.

РСДАП-ның ушкү съездин болжол Женева конференция чалгыс чүгү-ге бир дөмөй бодалды болган — ам болжол революция бодунун социал-эко-номиктиг утга-шынарнын талазы-биле буржуаа шынарлыг, ылавы-лаарга, ук революция хааньны кы-зыгаар чок эу-чуртунуңа болжол по-мещик чер эзелдинге уу-дуга утганган буржуаа харилдааларын хемчээл-ден дашкар шугу унуп шыдаас. Инчал-даа бо маргыш чок шынын чүдүлден бот-бодуңа шугу удуула-нышкан түнелдер кылдыган тур-ган.

Революциянын буржуаа шынарын догматиктиг эу-биле көрүшкөн, меншениктер диир амыдыралды өлүг схема болдурун, XVIII болжол XIX вектердеги барын-европейи революцияларын эри үлгөр ма-йыктарын XX вектин эгеленде Россияга хоолгалап ажилдарын оралдажып турган. А бо эри үлгөр ма-йыктарын ботуура алырга, бир-түз революция буржуаа болганда, оон уу-дуга уу-дуга болжол шимчедикти күжү чүгге буржуазия болур деп чүвени барымдаалап турган. Ол ту-руштарга халбактаган меншениктер болжол пролетариат либерал буржуа-зиянын дузалачкынын ролон ой-наар болжол буржуазияны коргудуп дедилеттес, ынчангаш революциянын калбарышкынын кошпатпас төлө-дө, оларымчалыг хөдөлөр деп про-летариатты кыгырып турган.

Ленин меншениктеринин оппорту-нисттиг, кулдуктач тактиказын ойтур шавышкынын шүтүмчүлүд таварыштырган. Тилекеге хамикты мурунда ажилдын аныг революция-нын гегемониязы, баштыңчызы болур бодунун ролон кайы хире күүседи-ринде, буржуазиянын божанааш, чөпсөөржикчи болжол эскерикчи чорунга чорутуру революцияны бу-рунгаар чорудуп шыдаарында ха-мааржып турар деп чүвени барымда-лааш, кызыгаар чок дилим болжол

иделкейлиг хөдөлшкенинже пар-тияны болжол пролетариатты Ленин кыйгырып турган.

Ленинчи лозуннар каян пролетари-ат ажилчы чоннарын нийти мас-сазында шугууп үгөн болжол ту-кайлаң политиктиг партияга сыйрып каттышкан, күчүлүг политиктиг күш болу берген үеде, пролетариат биле буржуазиянын аразында аныг деми-сели чидилген байдалдар, импе-риализм үзүлгө болжол бирги үлө-чү революция болур 1905—1907 чылдарын революциянын онзагый чүдүлдерин барымдаалап көргөн. Ол чорук буржуа-демократтыг револю-циянын баштыңы болур, аяа боду-нуң пролетаржы салдарын чедирер, демократтыг эргилденин хемчээл-дин эң уу-дуга-биле калбартыр арганы пролетариатка берген. Ынчангаш революциянын чиди хыйлаштарын дийлелер, ону тулунга чедирер арганы бербес, революсчу улусче нийти күштери-биле халаар төлө-дө, эрге-чачыраны үзөжиң хуваа-жыр дугайында хааньны кызыгаар чок эу-чуртунуң-га найырдалаар дээр либералдыг буржуазиянын чүт-күлү оортан чайлаш чок болуп тур-ган. Ынчаарга Россияга агар айты-рымын чидилгенге, крепостной эзунуң аажок хой артышкынына хааньны кызыгаар чок эу-чуртунуң-га биле шийтирлери демиселче тара-

чынарын чыгап, оларын пролета-риаттың шыңгы эвилелчин болдуруп турган.

Ынчангаш орус буржуазия рево-люциянын шимчедикчи-даа, харын оон туржук уу-дуга уу-дуга-даа болуп шыдаас, чүгге дээрге, демократтыг лозундарын ол долу эвес болжол ыт чоту-биле хулаап ап турар деп чүве-ни Ленин көргүскөн. Эри эу-чу-румдарын ажаар бүрүн тилелдеге революциянын чүгге пролетариат чедирип шылаар аргалыг, чүгге дээрге, пролетариат каныг-даа демократтыг эргилденин сорулгаларында дийа-мрадыр бурунгаар баар. Инчал-даа ол тилелденин пролетариат, бир эвес либерал-монархист буржуазиянын башкалар, кол тараачын массалар-ын оон салдарында алырып алыр болжол оларын бодунуң ооо-биле эдериб болза, чүгге ол таварылгада чедип ап шыдаар.

Россиянын ажилчин аныгы хоо-райын болжол көзүңдү бүгү демо-краттыг элементтеринин уу-дуга-чүзү болжол болжол шылаар-даа уу-дуга-чүзү деп чүвени Ленин теория талазы-биле үндээлээр. Пролетари-аттың социализм идеяларын демо-краттыг идеялардан чардышкан дээрин Ленин айткан. Марксист-демократтыг сорулгаларын аргалы-ла болжол улам калбартыр, чүткүлүд-биле тургузар хулаагелер — ол чокка бурунгаар шимчээшкн чок. Пролетариат буржуаа революцияга буржуазиянын бодунан артык со-

нуураалдыг, чүгге дээрге, радикал де-мократтыг эргилде дээр организаци-аттынар, буржуазия-биле демиселди калбак болжол чедишкенин чору-дар, социалист эргилдеже орутку аштан арылаар арганы пролетариат-ка берип турар. «Буржуаа революция-дан чалааарын, аяа киришпезин, ону уу-дуга-чүзү буржуазия берип каларын эвес, харын сыр өскээр, чай-гылың чок пролетаржы демократизм дээш, революциянын туулунга чедире-ри дээш эң чүткүлүг кирижин, эң шийитирлери демиселеринге про-летариат марксизм өөрдип турар-деп, Ленин бижээ. (Чогаалар, 5 ундуртпезин, т. 11, арын 39).

Инчал-даа демократтыг револю-циянын туулунга чедирери деп чүт? Меншеникчи схема-биле алыр-га, ол дээрге, эрге-чачыраны буржу-азиянын холунга шилчидип бээр дээ-ни ол. Ленин бо айтырыга оон сыр өскээр харылаан. Ажилчин аныг баштап турар демократтыг эргилде буржуазиянын эрге-чачыраы-биле эвес, а уу-дуга эрге-чачыра — про-летариаттың болжол тараачынарын революсч-демократтыг диктату-разы-биле, ылавылаарга, аныгдалар чепсестик тура халышкынынга тий-лел диктатура-биле туулунга чедер ужурут деп чүвени, ол көргүскөн.

Индиг диктатураны политиктиг органы болжол революсч тур чазак болур. Ол чазакка социал-демокра-тияны кириштирер, а харын проле-тариат революсч чазакка базым-кылын чүгге «адашкан» эвес, ха-рын база «үстүндө» кылды болжол төлөдө, ол чазакка киришир күштер-нин таарымчалыг диктируру тура, мырынай эргедек чутула болур.

Бо болжол буржуа-демократтыг ре-волюцияга пролетариаттын чад так-тиказы болган, ол тактика пролета-риаттың мурунга калбак перспек-тиваларын ажилдып берген. Ленинниң боданы-биле алырга, пролетариаттың болжол тараачынарын диктатура-зын революциянын демократтыг үе-ча-дазынга доттап туруттарыга эвес, а хааньны эзуу ашкан тилелденин дооскап, база реакциянын халдаш-кынарын ойтур шапкан, револю-циянын улам ындайдырынга, социа-листиде идеяларын ботандырырыңа бурунгаар баарыга херектиг бол

„Шын“ солунунун төөгүзүндөн

Улут Октябрьдин чагыннан чак салдарында ачында 1921 чылда Тывага национал-хосталгалы революция тилал. Тускай догунаан республиканы баштайгы чыдарында ТАРН ТК-ның органы болур солун чок турган. Ол чорук адым арааттар-ның революция медресин белиде-ринге, революцияны улам ийик хөг-жүдеринге, феодал, бай идегеттер-биле демиселди улам күштелдиреринге, чиртүү экономикаын хөгжүдеринге, чонуну амырал байдалын экижиде-ринге, оок культураны көдүреринге моонда бооп турганы тодаргай.

Оон алгыда тыва улус боуп нацио-нал бижик чок турганы-биле, ону бо-тандырып чык берге турган.

ТАРН-ның ТК-ның органы болур солуну тургузарына РКП(б) ТК болгаш Совет чазак тыва улуска акы-дуунамын дуулам көргүскөн. Ол уеде Тывага турган РКП(б)-ның район бюросу ол айтырыгын 1924 чылда-ла көдүргөш, ону боотандырып-чы-биле практиктик бажынарны кылган. 1925 чылдын апрель 16-ла болгаш болууну хураалыга ол мин-чаар демделген турар: «ССР-нің Даптыкы черектер улус Комиссариа-ды типография станогун, оон шриф-терин, саазынын болгаш еске-да ма-териалдарын, а олар-биле калы ТАРН ТК-ның органы болур солуну үндүреринге моол шрифти чорутуп берген. Комиссия Минусинский де-ти типография херан билди ийи өркүч-күт, машинистин, тускай эртемни-кин чылап экилеткен». РКП(б) рай-бюросунун органы болур «Красный пахарь» солуну үндүрер орус типо-графияны 1925 чылдын апрельде олар дерип кылганар, а оон чанга-ла моол дылга солун үндүрер типо-графияны база дерип эгелзешкен. РКП(б)-ның райбюросу типография болгаш редакция ажылында өөред-чи-биле моол дылды болгаш бижик-ти билдир 2 кишини типографиянын эртемниге чорутуп бээр ТАРН ТК-дан билдир.

Эң баштайгы солун эрги моол би-жикке болгаш моол дылга 1925 чыл-дын август 31-де «Эрге шөлөлдү Танды Тыва» аттыг үнгөн. Ол хүн

болза «Шын» солунун төрттүнгөн хүнү болур. Ол солунун бир ду-гаары кайза-да кагазгалыктын маан, чиктен.

ВКП(б) ТК-ның парлалга кидир-ниң органы «Красная печать» сет-күлдүк 1926 чылдын февраль 26-да үнгөн номеринге аш Ф. Пудалов-тук «Танды Тывада баштайгы нацио-нал солун, оок төрттүнгөн төөгүзү» деп чүдү парлалтыгын. Ол чүдүде Тываның бирги национал солунунун үнгенин дугайын тоза бижип тур-ар. «Үндүзүн бижип чок дылга со-лун үндүрер минч-лаа болбас... «Красный пахарь» солун бооту-арынарынга орус бижик-биле тыва дылга чүдүдери парлап шензес. Тыва дылга орус үжүк көчүрү эки тааржып, ажылаттынар болган деп ол чүдүде бижип турар. «Тываларны чынып алгаш, ол чүдүдери оларга номчуп берип тур бис. Олар ону ды-ка сонугургап, ханып ук материал-дарын үргүлчүлүк үндүрерин дилеп турарларын көлөз бижикчилер мез-деп турганар».

Бичалда-даа ол уеде тыва дылга тускай солуну үндүрү арга-биле орус үжүккө үндүрерин боотууна-ны турганы тодаргай. Кара чангыс арга болза, Тываның баштайгы солунун, сеткүлдүдери эрги моол дыл, бижик кырынга үндүрүп болур турган. «Эрге шөлөлдү Танды Тыва» деп сол-унун бирги номерин хол-биле би-жик, литографтич станокка парлаан. Солунун бирги болгаш дараазында номчурган «Права» солунунда ажыдакчылар турган, дуржууга-лы журналист Ф. Пудаловтук киржиле-зи-биле Тываның моол бижик билдир илдепкейгиз кижилер бижип үндүр-гөнер. Бирги, ийгилик номерлер чү-де 300, 500 тиражталып үнгөн. Ында ТАРН-ның IV база ТАР-ның III улут хураалдарынын материалдарын чырымын бижзес.

* «Красный пахарь» — Тывага ВКП(б) райбюросунун тывада орус чо-нуну куускомунун органы болур солун. Оон бирги номери 1924 чыл-дын июльдуң 24-те үнгөн.

1925 чылдын сентябрыда ТАРН

ТК-ның политбюросу солунун эге-лекчиин, чөвүлөкчизин токтутуу-ла. Солуну «Тываның шыны» («Тыва-й үнэ») деп алаан.

1926 чылдан эгелзеш, моол дыл, моол бижик кырынга «Революстуг арат» деп сеткүүл база үнүп эгелзеш. Оон чүгө 2—3 дугаарларын үнгөн. Бисте бар «Тываның шыны» солун-нун 1927 чылдын ноябрь 13 болгаш 30-де 13, 14 дугаарларын 2500 ти-ражтыг үнгөн. Ында чиртүү ишти-кин, даптыкы байдалын бижип турар. Солун айда 2 үнүп турган.

«Тываның шыны» солун 1925 чылдан 1930 чылдын баштайгы чар-тымында чедир моол дылга, оон эрги бижикке үнүп турган төлөдө, оон номчуткучулары эвээш турганы бил-динир. Чүте дыл тывааар үжүк-чүгө, бижик билдирер дыла эвээш турган. Чүгө, ТАРН-ның IV улут хураалынын уеинде (ук хураал 1925 чылдын октябрь 14—20-де өрткөн) нам кежигүннерини саны 1132 ки-жи турган. Оон иштинден моол би-жикти номчуп, бижип билдирер чүгө 72 кижи, үжүгүлүп номчутулар — 140, а шуут бижик билдирер 920 кижи турган. Моон ап көргөс, солун номчуттар бижик-билдирит кижилер колдуунда-ла феодалдар, дүжүметтер, ламалар болуп турганы тодаргай.

Тывага солуну моол дылга-даа болза үндүрү, парлалга херан сай-дырып эгелзеш чорук болза, мур-нунда солун, сеткүүл, парлалга чок чоран тыва арааттарын чедишкни-кин болган. Ол уеде амычыл араат-тарын ортузунга тыва бижикти чога-дып тургузар дугайында улут шим-чээшкни турган. Ол демисел хаас барбаан.

1929 чылдын күзүндө ТАРН-ның VIII улут хураалы болган. Тыва-ның капиталист эвес оруктап со-циализмге хөгжүдүрүш улам ийик калбарып ханыларын, чуртка культура революциянын сайырадып, СССР-нің артемдеринин дуу-ла-ламын-биле тыва бижикти чога-дырар, он үндүрүлгени болгаш парлалганы экижидерине шыгымн кичөөтөйи салдынаан, сеткүүлү болгаш «Шын» солуну тургузчу үн-

дүрерин, оларның редакцияларын кадрлар-биле, а типографияны медресиге амычыннар-биле бол-гаш эргежок чүгүлө деригер-биле хандыларын улут хураал ТК-га аас-кан.

ВКП(б)-ның болгаш совет улустун улут дууламчы-биле 1930 чылда латин алфавитке үндүзүлгөтүнгөн тыва бижикти чогааткан, үндүргөн. Оон-биле Тывага культура револю-цияны эгелзеш салдынаан.

1930 чылдын июнь 25-те тыва бижикти чарлап үндүрер дугайында ТАРН ТК-ның доктаалы, а олар-ай-ның 28-те ТАР-ның чазакында ону шуут хоойлуктан шийитери үнери билек, «Тыва араттын шыны» солун 1930 чылдын июль 5-тен эгелзеп бол-гаш артынарынга тыва бижикти үжүктүргөн (алфавитин), оон дүрү-мүн, бижикке канчаар өөренирип парлап эгелзеш. Бисте ам кагазгал-тыгын солунунарынын бирээни ка-рээли. 1930 чылдын август 14-те № 35 солунун бирги арын бүрүн тыва дылга, а ында тыва бижикти көлөзгө канчаар негеттерип, чо-нун канчаар өөредир болгаш киню тур-гун дугайында ТАР-ның Сайыттар Чөвүлөдүниң доктаалын, СССР-ге бирги беш чыл планын дугайында «Улут ажыдарын дөзөлдө», «Ленин башкыны айтып берген» деп чүдүдери, В. И. Ленинниң пор-тегиз кириген. А ийги болгаш үш-күт артынара тыва, моол дылар болгаш бижиктер-биле хоойлук кириген чүдүдери парлаан. Мыда тыва бижикке өөренир дүрүмүн уламчылап парлап турар. Ол солун-нун тиражы чүгө 1500. Тывага культура революциянын үндүзүш болгаш тыва бижикти «Шын» солун мынчаар негеттерип эгелзеш.

Солун 1931 чылдын март 30-де № 12 (55) дугаарынан эгелзеш, шуут-ла тыва дылга үнүп эгелзеш. Ий-чарда солунун ады баа эскерип берген. Мурнуда «Тыва араттын шыны» деп турган болза, ол 1931 чылдын январь 19-та № 3 (46) ду-гаарынан эгелзеш «Шын» болу берген.

«Шыны» тыва дылга парлап эгел-зешинден бээр оон артынарынга дууламчыларын кышка белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

Билелиг, Могай, Ленинка, Сеер-лик школарынын кыска белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

Билелиг, Могай, Ленинка, Сеер-лик школарынын кыска белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

Билелиг, Могай, Ленинка, Сеер-лик школарынын кыска белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

Билелиг, Могай, Ленинка, Сеер-лик школарынын кыска белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

Билелиг, Могай, Ленинка, Сеер-лик школарынын кыска белет-келди эң-не кыска уеде эки шы-нарыг доозулган. Туранның №1 школазынын бүгү-ле эт-херексе-дин, класстарын, өөредилге чи-лыгын дургузууда каныг эдилеп келгенинден сеткелзеш көчүрү эвээш болган.

Школазын күрүнө комиссия-ны хулап алгырынын ажыдары амгы уеде түдүктелип чоруп тур-ар.

АТЫРЫГ. Школа сеткелзе-зинге хой-кыштың киржилгези кандыг болганын?

ХАРЫ. Ажыл-агылар, албай организация болгаш хай-нिति-нин еске-даа организациалары школазын чаз өөредилге чи-

ТАРН ТК-ның болгаш ТАР-ның ча-заанын доктааларын, шийтирлерин чарлап, оларын боотандырап хем-чег-лери айтып, чиртүү ажыл-агыйын, эртем, культураны сайырадыр, арааттарын революстуг бауга кижиде-р дугайын, СССР-де социализм тур-гузуушкуну, оон маадылгы чо-нун демиселин, Тывага СССР-нің ду-лаамчызын база оок чоңу-биле ты-ва улустун интернационалчы ха-рылазын, эң-найырын улам бы-жылар дугайын, делегей байдалын болгаш еске-даа чүдүдери тоза би-жил турган. Арааттарын иштиндеп бижикчилер күвээш. Чуртка ара-тук шимчээшкни оон эгелзеш. 1932 чылда ТАР-ның арааттарынын 1-ги чөвүлөдү хураал бооп өрткөн. Ты-ва бижикти арааттар илдепкейгиз ө-өренип эгелзеш, парлалга ажылы хо-жуп, ном, солун, сеткүүл үндүрүл-гөс дүрүн сайырап турган. Чон ону массалык-биле чыгылып номчуп ту-рар апарган.

Солунун илдепкейгиз баштайгы бижикчилери болза: С. Булчун, А. Даван, О. Дугер, Доклук, Д. Дамыччип (оо кижик болза солун-нун баштайгы редакторларын бир-ээри), А. Палымах, Танов Сетип-оол, С. Тока, А. Т. Чүдүм, И. Ша-дыржап, О. Данчай болгаш оон-даа эскер.

Тыва чогаалдарын (проза, шүтүк, шин) эгелзеш база-ла ол дугаарларга парлалтыг эгелзеш. 1930 чылдын октябрь 20-де № 39 «Тыва араттын шыны» солунга бөлүк авторларын «Самбуканын чугаа» деп эң баш-тайгы тыва проза чогаалы, 1931 чыл-да «Болхэзэ саат кылырларын туз-кал», «Бис базар бис» деп

А. Палымах биле А. Спирин оларын шийтери парлалтыг эгелзеш. А. 1930 чылдын декабрь 5-те № 42 солунга А. Палымахтын саналын баугар «херексөөк» деп атты «херек-сөөк» деп ат-биле солун дугайында Тыва бижик комиссиянын дына-мын парлаан.

Мынчаан «Шын» солун болза, Тыва капиталист эвес социалист оруктап хөгжүр, чиртүү ажыл-агыйын, оон кол алгыры — мал ажыл-агыйын хөгжүдөр, арааттарын культу-

разын бедидер, Тывага революстуг чаартылгаларын боотандырап, чоңу кижидер херекке, ТАР-биле СССР-нің, тыва улус-биле совет улустар-ның аразында акы-дуунамын ха-рылааларын бижыглар херекке Тываның Араттын Революстуг На-мынын илдепкейгиз дууламчызын бооп турган.

Ала-чиртүүн Улут дайынынн па-дыг-дошкун чыдарында совет улус-тун бо маадырлыг демиселин, тыва улустун улут патриоттук чүткүлүн «Шын» солун Тыванын чоңуна чүг-ле дынадып, чедирип турган эвес, харын Совет Эвилелинге материалдыг дуузын күштелдиреринче намын чиг-диг кыйгызын чоңа негеттерип, боотандырынга улут кижисидикти, организақты ажылы боотуну ар-мынын дамчытыр чорутуп турган. Оон артынарынга Тыванын мурнакчы кижилеринин сестери чангыламын турган.

Тыва улус хай националдыг совет улустарын эг-бүлзегинге эки тура-биле каттышкан оон дарый. «Шын» ВКП(б) Тыва обкомунун, обСоветтин органы апарган. Оон бир дугаары «Бистин социалист Төрөн чиртүү-сүс дегерезин! Советтин Тыва дегерезин!» диген догунаар-биле 1944 чылдын ноябрь 2-де үнгөн. Бо номер-ин артынарында Совет Эвилелинге эки тура-биле каттыгар дугайында тыва улустун дилээ, Тыва Арат Рес-публиканы СССР-нің составында хулап алыр дугайында СССР-нің, РСФСР-нің Дээди Советтеринин Президиумунарынын Чарыктарын (1944 ч. октябрь 11, 13-те) парлалтыгын.

2—3 арыннара ТАРН ТК-ның сөөлүг, Х. Пленумунун дугайында кылдыгы бар. Пленум октябрь 31-де болган. Ала Тыванын Совет Эвиле-лиг составында хулап алган дуга-йында СССР-нің Дээди Советинин Президиумунун Чарыкын, ТАРН ке-жигүннерин, кандидатарын болше-виктер партиясыга чыгыстап ху-лап алыр дугайында ВКП(б) ТК-ның доктаалын чугаалаан. ТАР-ның Биче Хураалын элечек чок VIII се-ссиязын — Тыва автономнун ас-ластың-ажылчы чоңар депутаттары

Ажыл-агыга болгаш культу-ра тургузуушкунга чедип алган че-дишкнирин дээш Советтин Тыва-нын 20 чыл болган байырлыгын та-варыштыр Тыва АССР Ленин ордени-биле шаңактаан.

Устүнде чугаалаттынган бүгү че-дишкнирини, бүрүнгаар шурша-кынарын боотандырынга рес-публика солундары, эң ылангыч 40 чыл болур оо чоокшупал олурар «Шын» солун чоңун ортузунга улут ажыдарын чоруткан.

С. МИНДРИМАА, СЭПТ Тыва обкомунун партия артынын эргелекчи.

ның областы Советинин I сессия-нын материалдарын, обдуускомуну тургусканын, оон составын баала-мын чырылып бижзеш. Коммунист партиянын, Совет чазактын тыва улус дугайында ала сашып салым-чынынга өөрүп четтиргенин илерет-кен чагаан сессия хулап алган. Ол таага ылаа база парлалтыгын.

«Тыванын арат чоңары боотуну хулапалганын чиртүүн, ленин-чи партиянын чиртүүн алдарымын-биле күвээш, хүн бүрүн амыч-ралында, демиселинге Совет Соци-алист Республиканы Эвилелинин хамаатын деп белик адын балдыкп шыдар дээринге даалагач чок» деп, Тыва автономнун областын ажыл-чы чоңарыга элечек чок VIII се-ссиязын кыйгырында чугаалап турар.

Ленинчи — национал политиканы амыралга боотандырыштаан, Ком-мунист партиянын, Совет чазак-тын хүн бүрү көргүзүп турар дуу-ламчынын ачында Совет Тыва-нын амыралында чаз улут үндөй чарыкталар, бүрүнгаар бажынар болтуулан.

Акы-дуума совет улустарын дуу-ламчы-биле бистин областын эконо-миказын бижыккан, культураны улам ийик хөгжүдери алган, күрүн-башкарылганын дуржууганын ала-ган, боотуну национал кадрлар өскө-өн. Бо бүгү болза 1962 чылдын ок-тябрьда Тыва автономнун областы автономнун республика кылдыр эде тургузарында чедирген.

Ажыл-агыга болгаш культу-ра тургузуушкунга чедип алган че-дишкнирин дээш Советтин Тыва-нын 20 чыл болган байырлыгын та-варыштыр Тыва АССР Ленин ордени-биле шаңактаан.

Устүнде чугаалаттынган бүгү че-дишкнирини, бүрүнгаар шурша-кынарын боотандырынга рес-публика солундары, эң ылангыч 40 чыл болур оо чоокшупал олурар «Шын» солун чоңун ортузунга улут ажыдарын чоруткан.

С. МИНДРИМАА, СЭПТ Тыва обкомунун партия артынын эргелекчи.

Садчынын яблоктары

Хакас автономнун областын Черногорск хоорайда сибириниң саргыкы садчыны Георгий Буди-жерев бир икы хевирин бижик-кел-ген деп эгелзеш эрттирген. Ол беш икы хевир турган, Хакасияда бир-ле хевир кат-чымистыг мыштарын олурткан хүндөдөн бээр ол тал-тык-ла 50 чыл болган. Чиртүү чус чылдын дүрүзүндө бодунуң ан-дан, чынарынн талы-биле мур-нуу чүткүк яблоктарында дудук чок, соокка туруштуг яблоктарың 12 сорттарын ол өстүргөн.

Будимероветч муң-мүк яблок сибирини Хакасиянын саатарында эки өзүп турар.

(ПЧА).

Негелде

УЛУТ-ХЕМ РАЙОННУН Жаз-нов аттыг колхозунун Чодураа суурунга ангы колхоз турда, ясли ажылдап, колхозчу медресе аргыла бүдүрүлгенин бүрүн хаара ту-тунган турган. Казан колхозчу-гааттыр каттышкан соонда, ол уруттар яслинин улам бижыла-рынын улуу Чазы сес чыл шко-лазынга салдыкан турган.

Бо хүннерде ясли чоңуңун ула-мында илер ажылдап, уруттар-ры-биле олуруп туралар. Кол-хоз баштар черинин дарагы эң Кошкар-оол илериниң ясли ажы-дарын негезин негелдешкен. «Ясли» май айда ажылар бис деп азаан, ол бо хүннерге чедир бо-танмаан.

С. НАМЧАН.

Кызылдың төп ном садчынын Надежда Федоровна Абрамовага удурткан чечен чогаал салбырынын ажылы эки. Бо салбыр чаз ном-нары доктаамал кирип ап турар. Полкаларда болгаш китриалар-да номнар тарымчалыг дегелгетин. Саджыклар салып алкыч-ларга элтиг-ээлек. Ынчанга олар ай планын 115—116 ху куусалып келгенер. Саджыклар бригаданы коммунист күш-ажылымы деп ат дээш демисеги турар.

ЧУРУКТА: Н. Абрамова өөреникчилерге өөредилге номнары ши-лип алгырынга дууламчы турары.

БИСТИН ДУЗАВЫС

Чөөн-Хемчик районун Сут-Хөл рабкооптун даргазы А. Орлов коллек-тивин баштап алган, советтун Бо-ра-Тайга салбырында чылгыч брига-дага шептен чедер берген. 15 шымыр арлар хол кадырлары-биле сизен

кезип кирипкен, а артынары моон мурнууда кескен сизини белген. Шефилер чылгыч бригадага агит-хууустарын үндүрүп, 5 чырың сизини кезип, 15 тонна сизини бо-луп сарааттааннар. М. КИРИЛЛОВ.

сырый холбашкан чадалары, чангыс илчирбегин ийи эвээш-дур.

Ол харылазын тургускан, Ленин революциянын бир үе-чадазында еске үе-чадазынче илчирбегин экинде чапшап чок болуп агылар куштерини ол ала болуулазынын оон-биле кады тодараткан. Ленинниң бижзеш болза: «Пролетариат болза, хаанын кызыггар чок өзү-чүрүмүн уула-рынамын күш-биле базар болуп буржуазиянын туруштуг эвес чорун мучурадыр төлөдө, тараачынарын массалын бодууга каттыштыр-бышаан, демократтыг аргидени эч-кинге чедирер ужурут. Пролетариат болза, буржуазиянын удуураанын кыш-биле сий шавар база та-раачынарынын болгаш биче буржу-азиянын туруштуг эвес чорун му-чуралыр төлөдө, чоңун чартык пролетарды элемеңтилеринг масс-зын бодууга каттыштырбышаан, со-циалистти аргидени боотандырап ужурут». (Чогаалар, 5 үндүрүлгө-н, т. 11, арын 90).

Бо классиктиг формулага ажылчын агынын революстуг стратегиянын болгаш тактиказынын кол утганын-шыгын доңу билингир хевир-биле тодараткан. Балтай хосталгалыг де-миселдин регемон болур пролетари-ат, бир-төө революция буржуа-де-мократтыг артып турар болганда, монархияга болгаш помещиктерге удур, буржуазияны нейтраласта-вышаан, бүгү тараачынар-биле кады бар. Оон дараазында пролетариат капитализмге ууру, биче буржуа-зияны нейтраластадышаан, яды та-раачынар-биле, бүгү мөдүтүргөн-нөр-биле кады бар, ынанган рево-люция социалисттиг шынарын болу бээр.

Ленинниң номунда, биргизинден сөөлүг арынга чедир, ангы демисели-нин башуу чүмү-биле сийниккен, 1905 чылдын төөгүдүг хүннеринде россий пролетариаттың хөгжүткен өндүр чаагай революстуг энергияын ол ном бодууна сийниктирген. Ук ном хаанын кызыггар чок өзү-чүрү-мүн дидим штурмларынче пролета-риатты кылгырып, улусту револю-циянын башкыныкы болурунга ону өөртөккө, оон-биле кады бо ном социалисттиг сорулгаларын шийтир-лээрине улап турган. Чаа төөгүдүг дуржуугага үндүзүлгөш, Ленинниң ажыл революциянын марксески теориянын улуу-биле байыткан болгаш бистин партиясыны башууг артем-нин революстуг тактика-биле чепсег-дөө. Хаанын кызыггар чок өзү-чү-румунга болгаш капитализмге удур кадыг-дошкун тузучушкуннарга улут тилчеленин чедип алгырынга ол так-тика партияга дуулам.

Белдир үжө көгөгени ажыты-шаан, Ленин кижик төрөлгөтөниң чаз үжө кирипкенин бодунуң но-мунга өттүр өөрүп бижзеш: «поли-тиктиг сийгишкениннерин болгаш революциянын уеин эгелзеш». (Чо-гаалар, 5 үндүрүлгөш, т. 11, арын 18). Нигитлел хөгжүлгөшүнүн бүгү чорудугаа ол Ленинни өттүр кө-рүшкүнү бадтылаан.

Бирги орус революция хаан-ын кызыггар чок өзү-чүрүмүн а-шыгын согууну таварыштыр-бы-шаан, делегей капитализмниң ту-руштары кошкаткан, бодунуң хо-сталгалы дээш демиселче бүгү мөд-түтүргөннөрин болгаш дарлатты

TC-00748.